

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
ȘCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE UMANISTE ȘI ALE EDUCAȚIEI

CONSORTIU: Universitatea de Stat din Moldova (USM), Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (USARB), Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul (USC)

Cu titlu de manuscris:
C.Z.U: 94(498+478)“13/17”(043.2)

BEJENARU ALEXANDRU

CONSTITUIREA TERITORIALĂ A ȚĂRII MOLDOVEI
(MIJLOCUL SECOLULUI XIV – MIJLOCUL SECOLULUI XVI)

SPECIALITATEA 611.02 – ISTORIA ROMÂNILOR (PE PERIOADE)

Rezumatul tezei de doctor în istorie

CHIȘINĂU, 2025

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale Științe Umaniste și ale Educației a Universității de Stat din Moldova.

Conducător/Consultant științific:

Ion EREMIA, dr. hab. în istorie, prof. univ.

Membrii Comisiei de îndrumare:

Valentin TOMULEȚ, dr. hab. în istorie, prof. univ.

Emil DRAGNEV, dr. în istorie, prof. univ.

Virgiliu PÂSLARIUC, dr. în istorie, conf. univ.

Componența Comisiei de doctorat:

Președinte – Igor CERETEU, dr. hab. în istorie, conf. univ., Institutul de Istorie, Universitatea de Stat din Moldova.

Conducător de doctorat - Ion EREMIA, dr. hab. în istorie, prof. univ., Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea de Stat din Moldova

Referent 1 – Gheorghe POSTICĂ, dr. hab. în istorie, prof. univ., Muzeul Național de Istorie a Moldovei

Referent 2 – Emil DRAGNEV, dr. în istorie, prof. univ., Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea de Stat din Moldova

Referent 3 – Ion GUMENÎL, dr. hab. în istorie, conf. univ., Agenția Națională a Arhivelor

Secretar științific – Diana DEMENTIEVA, dr. în filologie, Universitatea de Stat din Moldova.

Susținerea va avea loc la data de 16 mai 2025, ora 14:00, în ședința publică a Comisiei de doctorat din cadrul Școlii Doctorale Științe Umaniste și ale Educației a Universității de Stat din Moldova, în auditoriul 530, Aula „Gh. Brătianu”, blocul central al USM, Chișinău, str. Alexei Mateevici 60.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca Centrală a Universității de Stat din Moldova și pe pagina web a ANACEC.

Rezumatul a fost expediat la 19 martie 2025.

Autor

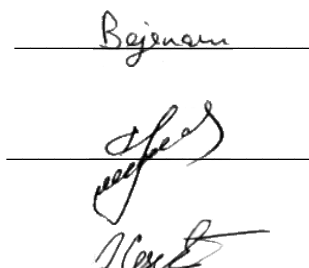
Bejenaru Alexandru

Conducător de doctorat

Eremia Ion, dr. hab., prof. univ.

Președinte al Comisiei de doctorat

Cereteu Igor, dr. hab., conf. univ.

CUPRINS

REPERELE CONCEPTUALE ALE TEZEI	3
CONȚINUTUL TEZEI.....	7
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	21
BIBLIOGRAFIE.....	24
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI	27
ADNOTARE	29
ANNOTATION.....	30
АННОТАЦИЯ	31

REPERELE CONCEPTUALE ALE TEZEI

Actualitatea și importanța temei abordate. Problema genezei și evoluției constituirii teritoriale a Țării Moldovei reprezintă un subiect destul de important pentru istoria spațiului est-carpatic între mijlocul secolului XIV – mijlocul secolului XVI. Multiplele întrebări care s-au formulat pe parcursul studiilor realizate anterior în istoriografie despre esența și particularitățile exercitării controlului teritorial de către voievozii de la Suceava în perioada respectivă se răsfrâng, bineînțeles, și asupra concretizării aspectelor formării hotarelor Țării Moldovei. Din acest punct de vedere, subiectul înaintat pentru cercetare în lucrarea de față devine actual, mai ales în contextul în care istoriografia contemporană cunoaște din ce în ce mai multe lucrări consacrate statutului politic al teritoriilor dintre Carpați și Nistru în perioada Evului Mediu Târziu. Studiul în cauză poate servi ca o contribuție pentru clarificarea detaliilor istoriei timpurii a statului românesc medieval est-carpatic în perioada discutată și trasarea unor direcții de analiză a subiectului dat, mai ales utilizând instrumentele și viziunile formulate în cadrul studiilor frontaliere formate în istoriografia universală recentă – un domeniu de cercetare științifică auxiliară, care atrage atenția asupra istoriei zonelor frontaliere și a comunităților, care le creau și populau în diverse perioade.

Materialul prezentat se încadrează în acest curent al studiilor frontaliere, urmărind o sistematizare a datelor cunoscute cu referință la starea frontierelor Țării Moldovei în mijlocul secolului XIV – mijlocul secolului XVI. Analiza problemei propuse în studiul de față se va realiza pe criteriul geografic, fiind discutat fiecare segment de frontieră în capitole separate, și nu cel cronologic. Această decizie este motivată de intenția unei analize aprofundate a diferitor segmente de graniță a Țării Moldovei și pentru a evita dificultățile în prezentarea narativă a evenimentelor și proceselor istorice, care s-au desfășurat pe mai multe frontiere ale principatului est-carpatic în același interval cronologic.

Încadrarea temei în preocupările istoriografice internaționale, naționale și zonale. În cadrul istoriografiei universale subiectul constituirii teritoriale a Țării Moldovei între mijlocul secolului XIV – mijlocul secolului XVI a fost abordat tangențial, în funcție de interesul manifestat de școlile istorice naționale față de anumite segmente ale frontierelor principatului de la răsărit de Carpați.

În timp ce frontierele de sud și vest ale Țării Moldovei au beneficiat de o atenție deosebită din partea reprezentanților istoriografiei române, cercetătorii poloni și ucraineni au abordat problema genezei și evoluției hotarelor de nord ale Țării Moldovei în contextul destrămării cnezatului Halici-Volânia și instaurării autorității Coroanei polone asupra teritoriilor actualei Ucraine occidentale. În această privință remarcăm studiile efectuate în cadrul școlii istorice ucrainene în perioada antebelică de către M. M. Korduba, în perioada postbelică de către B.

Timoșiuc, A. Jukovskii și I. Novosivskii și în anii recentți de către O. Masan, I. Voznâi și O. Balukh. Cât privește istoriografia polonă, contribuții importante în elucidarea aspectelor trecutului hotarelor de nord ale Țării Moldovei au fost oferite de A. Czołowski și A. Borzemski în perioada antebelică, O. Górka, H. Paszkiewicz și P. Dąbkowski în perioada interbelică, K. Myśliński și Z. Spieralski în perioada postbelică, I. Czamańska, J. Sperka, J. Kurtyka, A. Marzec și K. Niemczyk în etapa contemporană.

Majoritatea studiilor dedicate subiectului constituirii teritoriale a Țării Moldovei aparțin reprezentanților istoriografiei române, care s-au preocupat de toate segmentele de frontieră ale principatului medieval est-carpatic. Unele dintre aceste lucrări au tratat simultan problemele legate de mai multe segmente ale hotarelor Țării Moldovei, precum cele ale lui C. C. Giurescu, V. Spinei, Șt. S. Gorovei, C. Burac, I. Eremia și L. Rădvan. Tendința prevalentă în cadrul istoriografiei române a fost însă abordarea doar a anumitor segmente sau episoade particulare înguste. Cazul hotarului moldo-polon a fost discutat de către I. I. Nistor, I. Minea, R. Rosetti, T. Bălan, C. Racoviță etc. Perioada prezenței administrației domnești la Cetatea Albă și Chilia a fost analizată de către N. Iorga, P. P. Panaitescu, Gh. I. Brătianu, V. Ciocâltan, Șt. Andreescu, O. Iliescu etc. Delimitarea și evoluția hotarului moldo-otoman până la mijlocul secolului XVI a fost studiat de către M. Maxim, T. Gemil, N. Beldiceanu-Nădejde, E. Denize, I. Chirtoagă, V. Pâslariuc etc. Problemele legate de frontiera moldo-munteană a fost cercetată de către B. P. Hasdeu, C. S. Mironescu, Ș. Papacostea, P. Parasca, A. Paragină, S. Iosipescu etc. În sfârșit, cazul frontierei de vest al Țării Moldovei și a domeniilor deținute de Ștefan cel Mare și succesorii săi în interiorul Transilvaniei a beneficiat de atenție în studiile realizate de către A. Bunea, V. Pârvan, V. Motogna, I. Ursu, I. Marțian, I. Rusu, F. Kiss, I.-A. Pop etc.

Scopul și obiectivele cercetării. Scopul acestei cercetări propuse constă în clarificarea procesului de formare a frontierelor Țării Moldovei și gradului puterii teritoriale exercitate de domnii săi în mijlocul secolului XIV – mijlocul secolului XVI. Printre principalele obiective ale acestei lucrări, care vor contribui la îndeplinirea scopului propus, se numără:

- stabilirea succesiunii cronologice a teritoriilor, care au ajuns în diferite etape sub controlul exercitat de către administrația moldovenească între mijlocul secolului XIV – mijlocul secolului XVI;
- caracterizarea evoluției autorității voievozilor de la Suceava la periferiile Țării Moldovei;
- determinarea gradului de influență a puterilor regionale din spațiul Europei Răsăritene și a comunităților locale asupra procesului constituirii și evoluției hotarelor Țării Moldovei;

- identificarea pozițiilor ocupate de dregătorii teritoriali în cadrul Sfatului domnesc pentru a determina evoluția statutului centrelor ținutale aflate în subordinea lor;
- precizarea locației anumitor așezări amplasate în zonele de frontieră (Chilia, Licostomo, Crăciuna, Putna etc.), care au fost contestate de domnii Moldovei sau de vecinii lor;
- determinarea simptomelor tranziției de la conceptul medieval al frontierei fluide și difuze spre hotarele administrative stricte, tipice pentru statele din epoca modernă timpurie, în raporturile Țării Moldovei cu vecinii săi.

Ipoteza de cercetare. Constituirea teritorială a Țării Moldovei între mijlocul secolului XIV – mijlocul secolului XVI a avut puternice influențe din partea factorilor interni, precum deciziile centrului politic reprezentat de domnul Moldovei și cercul său apropiat, specificul evoluției demografice și social-economice a localităților Țării Moldovei în perioada vizată; factorilor externi, precum schimbările în raportul de forțe din puterile Europei Răsăritene între mijlocul secolului XIV – mijlocul secolului XVI, și geografici, precum diferențele topografice, hidronime și a zonelor naturale prezente în diferite segmente ale frontierelor Țării Moldovei cu vecinii săi. Rezultatul acestor tendințe a devenit îndelungata tranziție de la conceptul de frontieră medievală, fluidă și permeabilă prin natura sa din perspectiva centrelor politice medievale și a comunităților locale, spre ideea unei granițe administrative tot mai strict, care deseori va abandona vechile delimitări convenționale existente în Evul Mediu și va deveni tot mai similar cu conceptul hotarelor din perspectiva statului european modern. Acest fenomen în perioada sa de tranziție a fost însoțit de înnoirea sau modificarea tratatelor de hotar, care stipulau nu doar limitele acestora, dar și modul în care aceasta urma să activeze și să fie gestionată de către administrațiile celor două țări vecine, într-un fel tot și tot mai asemănător cu normele de trecere modernă a frontierei și prevenirea acțiunilor interzise prin lege, precum algoritmul de coordonare de extrădare a criminalilor și aplicarea pedepselor pentru tranziția nesanționată a hotarului, contrabanda cu mărfuri dintr-o țară în alta etc.

Metodologia. Dat fiind faptul că în cadrul istoriografiei universale percepția frontierelor medievale este multilaterală, în elaborarea studiului de față au fost aplicate următoarele șase metode distincte de cercetare: *metoda istorico-comparativă*, *metoda analitică*, *metoda geografică*, *metoda filologică*, *metoda regresivă* și *metoda sistemică*. Dintre acestea, un rol crucial îl joacă metoda istorico-comparativă, care a fost aplicată pentru evaluarea atitudinii puterii centrale față de frontierele Țării Moldovei cu Regatul Poloniei, Marele Ducat al Lituaniei, Hanatul Crimeii, Imperiul Otoman, Țara Românească și Transilvania. Acest procedeu de cercetare permite compararea și formularea unei sinteze complexe a evoluției statutului și configurației diferitor

segmente de hotare ale principatului medieval de la răsărit de Carpați cu puterile vecine între mijlocul secolului XIV – mijlocul secolului XVI.

Cadrul cronologic. Alegerea mijlocului secolului XIV în calitate de limită cronologică inferioară este motivată de impactul evenimentelor majore pentru spațiul carpato-nistreano-pontic, care s-au desfășurat încă dinaintea afirmării voievodatului lui Bogdan I spre 1365 și au influențat geneza viitoarelor frontiere ale Țării Moldovei: războiul Hoardei de Aur împotriva Regatului Poloniei și Regatului Ungariei pentru împărțirea moștenirii Cnezatului Halici-Volânia (1340-1354), care a semnalat vulnerabilitatea celei dintâi și începutul luptei pentru teritoriile periferice ale acestui fragment a fostului Imperiu Mongol; începutul crizei politice interne a Hoardei de Aur; episodul bătăliei de la Plonini dintre forțele polone și români pe timpul domniei lui Cazimir III cel Mare. Limita cronologică superioară în cadrul acestei teze a reprezentat un moment de cotitură atât pentru frontiera de nord a Moldovei cu Polonia (marcat prin deznodământul problemei Pocuției în raporturile moldo-polone), de vest cu Transilvania (majoritatea domeniilor ardelene ale voievozilor Moldovei fiind pierdute după 1538) și de sud-est cu Imperiul Otoman, care și-a lărgit stăpânirile aici drept rezultat al campaniei lui Suleiman I Magnificul din 1538 lansate împotriva lui Petru Rareș. Sfârșitul acestei perioade de tranziție reprezintă înscăunarea lui Alexandru Lăpușneanu în Moldova în 1552, când natura raporturilor moldo-otomane și moldo-polone au suferit schimbări substanțiale, reflectând începutul unei noi etape în istoria politică a Țării Moldovei.

Noutatea și originalitatea științifică. Elementul inovativ al subiectului abordat reprezintă însăși înaintarea ideii de analiză complementară a câteva subiecte inițial separate în cadrul discursului istoriografic – constituirea teritorială a Țării Moldovei și reglementarea hotarelor sale cu puteri regionale majore, precum Regatul Poloniei sau Imperiul Otoman, dar și cu formațiunile statale sau entitățile social-politice cu potențial economic și demografic variat, precum Țara Românească, Transilvania sau Hanatul Crimeii. O asemenea sinteză nu a fost realizată anterior în cadrul istoriografiei naționale sau universale. Argumentul dat reprezintă principala justificare pentru realizarea studiului propus pe aceste pagini – un studiu de asemenea tip la momentul actual ar putea deveni o contribuție valoroasă pentru istoriografia contemporană, relevând noi detalii și contribuții în cercetarea istoriei regiunilor de frontieră a Țării Moldovei și a evoluției caracterului puterii teritoriale deținute de către domnii moldoveni din mijlocul secolului XIV – mijlocul secolului XVI.

Cuvinte-cheie: Țara Moldovei, Cetatea Albă, Chilia, Vrancea, ținutul Putna, hotarul moldo-muntean, Licostomo, Bucovina, Pocuția, Podolia, hotarul moldo-polon, hotarul moldo-ardelean

CONȚINUTUL TEZEI

Structura și volumul tezei. Studiul propus cuprinde 150 pagini de text de bază, fiind structurată în mai multe părți componente: adnotările în limba română, engleză și rusă; lista abrevierilor; introducere; 4 capitole împărțite în mai multe subcompartimente; concluzii generale și recomandări; bibliografie din 432 titluri; 24 anexe; declarația pe propria răspundere și CV-ul autorului. Introducerea tezei prezintă actualitatea și importanța temei abordate; încadrarea temei în preocupările istoriografice naționale și internaționale, precum și în context inter- și transdisciplinar; cadrul cronologic și geografic al cercetării; scopul și obiectivele lucrării; ipoteza de cercetare; prezentarea și argumentarea metodologiei alese; noutatea și originalitatea științifică a subiectului propus; problema științifică soluționată și sumarul capitolelor tezei.

Capitolul I. Izvoarele și istoriografia problemei. Subiectul constituirii teritoriale a Țării Moldovei între mijlocul secolului XIV – mijlocul secolului XVI a beneficiat de o atenție deosebită în cadrul istoriografiei. Specificul abordării acestei probleme poate fi rezumată la câteva aspecte majore: ratarea fragmentară a subiectelor de cercetare; interacțiunea episodică între istoriografiile naționale pe unele întrebări în funcție de segmentul frontierei analizate; influențele interne asupra evoluției conceptelor și paradigmatelor abordării unor subiecte legate de constituirea teritorială a Țării Moldovei; contextul extern, în care și-au desfășurat activitatea reprezentanții istoriografiilor naționale.

În primul caz, însăși natura abordării segmentare a evoluției frontierelor Țării Moldovei cu vecinii săi a contribuit la gradul redus de sinteză în baza fenomenelor observate la periferiile puterii teritoriale a domnilor moldoveni. Discuțiile lansate în cadrul istoriografiilor naționale au avut doar câteva intersecții pe tematici înguste, precum episodul bătăliei de la Plonini și istoria Țării Șipenițului, abordate de către istoricii români, poloni și ucraineni. Pe lângă aceasta, abordarea segmentară a subiectului constituirii teritoriale a Țării Moldovei a generat apariția unor viziuni general acceptate, care au influențat substanțial discursul istoriografic – exemple majore au devenit cazul bătăliei de la Plonini în istoriografia polonă sau aprecierea esenței frontierei moldo-muntene în istoriografia română. Nu în ultimul rând, un factor major reprezintă contextul extern al evoluției istoriografiilor naționale în desfășurarea discuției constituirii teritoriale a Țării Moldovei, care au introdus tendințe specifice perioadei dinaintea celui de-al Doilea Război Mondial, perioadei postbelice și anilor recenți, în care crește tot mai mult influența discursului istoriografiei universale privind studiile frontaliere medievale și moderne.

În cadrul istoriografiei române principala dilemă privind evoluția frontierei moldo-polone a reprezentat acceptarea sau respingerea tezei lui I. I. Nistor privind teoria hotarului stabil dintre Țara Moldovei și Regatul Poloniei de la începuturi și până în ultimii ani ai domniei lui Ștefan cel

Mare pe cursul Prutului și Nistrului, precum și a afluenților acestora, Colacinul și Serafinet [15, pp. 31-32], discutând în mod particular problemele legate de bătălia de la Plonini, statutul Țării Șipenițului și a centrelor sale principale (Hotinul, Țețina/Cernăuți, Hmeliov) și problema Pocuției. În cazul istoriografiei polone, o atenție deosebită s-a acordat primului și celui de-al treilea subiect enumerat mai sus, în timp ce istoriografia ucraineană s-a axat mai mult pe trecutul Țării Șipenițului înainte și după întemeierea principatului de la răsărit de Carpați [19, p. 97, 99; 25, p. 110].

Pe direcția frontierei de sud-est a Țării Moldovei în perioada discutată în cadrul acestei lucrări, istoricii români au abordat subiectele legate de momentul extinderii puterii domnești până la Marea Neagră, statutul politic al Cetății Albe în componența principatului est-carpatic, originile și dinamica rivalităților moldo-muntene pentru cetatea Chilieci etc. În ceea ce privește perioada de după campania otomană din 1484, soldată cu cucerirea celor două porturi de către forțele lui Baiazid II, istoriografia română a tratat episodul primei delimitări a frontierei moldo-otomane, apariția și soluționarea problemelor apărute în primii ani ai existenței noii granițe și impactul campaniei lui Suleiman I Magnificul din 1538 asupra configurației hotarului dintre Țara Moldovei și Imperiul Otoman.

Atenția centrală în discursul istoriografic privind trecutul hotarului dintre Țara Moldovei și Țara Românească s-a axat pe discutarea tezei formulate de B. P. Hasdeu privind configurația inițială a graniței dintre cele două principate de-a lungul cursului Trotușului și Siretului [13, p. 69, 74]. Reacția la această ipoteză a dus la apariția a două curente în școala istorică română – cea a adeptilor tezei hasdeiene și cea a susținătorilor ideii unui hotar moldo-muntean neschimbat de la începuturi și până la Unirea Principatelor Române din 1859 [3, doc. 132, pp. 402-406].

În sfârșit, cercetarea istoriei frontierei moldo-transilvane s-a concentrat pe două probleme majore abordate în cadrul istoriografiei române – cea a frontierei nemijlocite dintre Moldova și Transilvania în Carpații Orientali și cea a domeniilor ardeleni deținute de Ștefan cel Mare și succesorii săi între sfârșitul secolului XV – mijlocul secolului XVI. Dacă primul aspect s-a rezumat la descrierea configurației frontierei carpatice și a litigiilor teritoriale izbucnite la răscrucea secolelor XVI-XVII [27; 28], atunci celălalt subiect s-a concentrat pe datarea daniei Ciceului și Cetății de Baltă lui Ștefan cel Mare, descrierea statutului acestor două domenii în raporturile voievozilor de la Suceava cu elitele transilvane și obiectivelor urmărite de Petru Rareș pe timpul primei sale domnii (1527-1538) în campaniile din Transilvania între anii 1529-1530. Această din urmă problemă a fost studiată nu fără anumite excese în perioada regimului cEAUȘIST – un exemplu în acest sens reprezintă interpretarea lui Nicolae Grigoraș a figurii fiului lui Ștefan cel Mare în calitate de „precursor al lui Mihai Viteazul” în procesul formării „statului unitar român” prin intermediul campaniilor sale ardeleni în ambele sale domnii [22, p. 108].

În ceea ce privește izvoarele disponibile pentru cercetarea constituirii teritoriale a Țării Moldovei, putem observa numărul redus al surselor documentare și narative, care reflectă neomogen atât din punct de vedere cronologic, cât și geografic diferite etape ale acestui proces. Un exemplu care combină acești doi factori reprezintă frontiera moldo-transilvăneană, unde condițiile reliefului montan au determinat densitatea mai mică a populației la hotarul de vest al Moldovei și numărul mic al hrisoavelor domnești ce aminteau această regiune, ceea ce la rândul său a încetinit procesul apariției litigiilor teritoriale consemnate în izvoarele epocii până la sfârșitul secolului XVI. Alt caz de neomogenitate poate fi frontiera moldo-munteană, care conține un număr mult mai redus de izvoare scrise pentru secolele XIV-XV în comparație cu veacul următor.

În cadrul cercetării de față un rol primordial joacă izvoarele *documentare interne de epocă*, emise în cadrul cancelariei domnilor Moldovei și regăsite în colecțiile editate de I. Bogdan [2] și Mihai Costăchescu [3], volumele *Documenta Romaniae Historica. A. Moldova* [4; 5] și volumul *Relațiile externe ale Țării Moldovei în documente și materiale (1360-1858)* editat de I. Eremia [8]. Apelarea la actele emise sub auspiciile voievozilor de la Suceava reprezintă o precondiție necesară pentru identificarea celor mai timpurii mențiuni a așezărilor de margine, dregătorilor teritoriali și a poziției deținute de către aceștia în cadrul Sfatului domnesc, tratatelor de hotărnicie și gestionare a frontierei comune, referințelor la conceptele de hotar și delimitare a teritoriilor cu vecinii principatului est-carpatic.

Pe lângă acestea, în cadrul acestui studiu au fost consultate izvoarele *documentare externe*, precum cele publicate în alte serii ale volumelor *Documenta Romaniae Historica* [6; 7] și în colecțiile de documente polone [1]. O utilitate semnificativă pentru cercetarea subiectului propus în lucrare dețin izvoarele narative moldovene, polone, turcești etc. O altă categorie de surse scrise reprezintă *mărturiile călătorilor străini*, care au trecut prin localitățile Țării Moldovei, oferind informații veritabile privind așezările de margine importante sau centrele ținuturilor de frontieră. Pentru elucidarea unor aspecte legate de evoluția hotarelor Țării Moldovei au fost utilizate mai multe izvoare cartografice din secolele XIV-XVI, precum portulanele italiene sau hărțile Europei răsăritene, dar și cele din secolele XVIII-XIX, care relevă în mod retroactiv configurația deltei Dunării și menționează în zonele de frontieră unele așezări neconsemnate în izvoarele timpurii.

Capitolul II. Frontiera de nord a Țării Moldovei. Istoria constituirii frontierei de nord a Țării Moldovei cu Coroana polonă a cunoscut mai multe etape. Începuturile sale incerte sunt legate de formațiunea statală românească, care a cuprins Pocuția și Țara Șipenițului și a oferit rezistență primei tentative de extindere a Poloniei aici în bătălia de la Plonini. Luând în considerație informațiile privitoare la această luptă, putem înainta ipoteza sfârșitului existenței voievodatului de la Șipeniț în circumstanțele campaniei lui Cazimir III cel Mare (1333-1370) împotriva Marelui

Ducat al Lituaniei din 1366, care s-a sfârșit cu victoria deplină a Poloniei și supunerea ducilor lituanieni din Volânia și Podolia Coroanei polone. Acest fapt a rezultat în stabilirea primei frontiere moldo-polone între Pocuția și Țara Șipenițului, care a fost supusă încercărilor ulterioare provocate de expediția lui Władysław Opolczyk în combinație cu acțiunile militare ostile ale lui Ludovic I de Anjou (1342-1382) împotriva Țărilor Române în anii 1374-1375 [17, pp. 129-130]. Rezultatul acestor confruntări a fost decizia regelui Ungariei și Poloniei de a oferi Pocuția și Țara Șipenițului lui Petru I Mușat (1375-1391) după 1377, judecând după amintirea Colomeei, Țeținei și Hotinului printre așezările „bulgare și volohe” în *Lista orașelor rusești îndepărtate și apropiate* [47, p. 223]. Prezența administrației moldovene în aceste regiuni între anii 1378-1382 au constituit principala sursă a drepturilor voievozilor de la Suceava asupra lor, care vor genera multe litigii și conflicte dintre Moldova și Polonia în secolele XV-XVI [37, p. 344].

Unul dintre acestea era legat de împrumutul dat regelui Poloniei de Petru I Mușat în 1388. Lipsa de mărturie documentare nu ne oferă posibilitatea reconstituirii exacte a evenimentelor la frontiera de nord a Țării Moldovei pentru anii 1387-1395, rămânând viabile atât posibilitatea oferirii Pocuției în calitate de amanet și a Țeținei și Hmeliovului în calitate de feud, a Pocuției împreună cu Țețina și Hmeliovul în calitate de amanet sau doar a Pocuției, în timp ce Țara Șipenițului putea fi inițial sub controlul cnezatului Podoliei și doar mai târziu oferită de regele Poloniei lui Ștefan I în 1395 [42, p. 233]. Înțelegerea atinsă în acel an de Ștefan I (1395-1399) și Władysław II Jagiełło (1386–1434) a fixat noul hotar între Pocuția și Țara Șipenițului, al cărui statut și configurație va fi puțin modificat în favoarea Moldovei în tratatul moldo-polon din 13 decembrie 1433 [8, doc. 38, pp. 178-179].

Aliniamentul fixat în 1433 a rămas neschimbat în primii ani ai luptelor pentru scaunul domnesc dintre Iliaș I și Ștefan II, însă la 23 septembrie 1436 survine o decizie neașteptată din partea celui dintâi, care după reînscăunarea sa emite o declarație privind cedarea în favoarea Țării Șipenițului regelui Poloniei [8, doc. 50, pp. 188-189]. Mărturiile documentare nu confirmă modificarea status-quo-ului existent după 1436 la hotarul moldo-polon – principalele sale orașe, Hotinul, Țețina și Hmeliovul, erau oferite mai târziu de soția lui Iliaș I, Maria Holszańska, demnitarilor poloni pe 29 februarie 1444, iar până atunci printre membrii Sfatului domnesc erau amintiți Manoil Grecul, pârcălabul Hotinului, și Șteful Jumătate, pârcălabul Țeținei [4, doc. 184, pp. 260-261; doc. 205, pp. 290-291].

Anii 1440-1450 s-au marcat prin creșterea substanțială a statutului dregătorilor Hotinului, Țeținei/Cernăuților, Cameniței și Sneatânului. Ascensiunea pozițiilor politice ale lui Manoil Grecul în calitate de pârcălab al Hotinului și ale lui Șteful Jumătate în calitate de pârcălab al Țeținei [20, p. 12] a avut o paralelă de cealaltă parte a frontierei moldo-polone în persoana lui Teodoryk

Buczacki și a familiei sale în Podolia și Pocuția, deveniți „adevărați „regișori” de graniță” [24, p. 69]. Autoritățile centrale au fost nevoite să țină cont de noile evoluții în timpul luptelor active pentru putere, pretenții la tron chiar cooptând în cercul susținătorilor săi pe pârcălabii Hotinului și Țeținei. Creșterea importanței demnitarilor de periferie a stat la baza reglementării normelor justiției de frontieră între cele două țări în a doua jumătate a secolului XV – prima jumătate a secolului XVI, care a evoluat neîntrerupt pe parcursul întregii perioade în pofida agravării conflictului pentru Pocuția din ultimii ani ai domniei lui Ștefan cel Mare [2, doc. 133, pp. 296-299; 8, doc. 107, pp. 244-249, doc. 119, pp. 265-273, doc. 124, pp. 273-276, doc. 126, pp. 277-280, doc. 129, pp. 281-284, doc. 135, pp. 288-289, doc. 138, pp. 290-292]. Colaborarea tot mai activă dintre dregătorii moldoveni și poloni a rezultat în apariția unui șablon de cooperare, marcând o nouă etapă în tranziția graniței moldo-polone de la paradigma medievală spre una mult mai apropiată de hotarele epocii moderne, legată în mod direct de consolidarea centrelor ținutale de periferie și conceptul justiției de frontieră.

Această perioadă de cooperare pașnică între cele două părți s-a sfârșit după încheierea ostilităților militare cu Imperiul Otoman în 1486 și răcirea bruscă a relațiilor moldo-polone în ultimii ani ai domniei lui Ștefan cel Mare (1457-1504). După eșecul expediției regelui Poloniei Jan Olbracht (1492-1501) din 1497 în Moldova, acest suveran cu ocazia păcii încheiate în 1499 a donat 11 sate de pe malul stâng al Ceremușului logofătului Ioan Tăutu [33, p. 347], marcând modificarea vechiului hotar dintre Pocuția și Țara Șipenițului în folosul domnului Moldovei. În același timp, tergiversarea discuției privind statutul viitor al Pocuției în anii următori și vulnerabilitatea militară a Coroanei polone pe fundalul conflictelor sale cu Ordinul Teuton și Marele Cnezat al Moscovei l-a îndemnat pe Ștefan cel Mare să ocupe în mod unilateral Pocuția în septembrie 1502 [45, pp. 83, 88, 90]. Noua stare de lucruri se baza pe echilibrul de forțe defavorabil Poloniei și cooperarea moldo-ungară în problema Pocuției și a durat până în 1505, când Bogdan III (1504-1517) a decis să retrocedeze aceste teritorii în speranța de a încheia proiectul său matrimonial de înrudire cu casa regală a Jagiellońilor prin căsătoria cu Elisabeta, sora regelui Poloniei [8, doc. 112, pp. 252-254], fiind puternic influențat de un alt demnitar polon la granița cu Țara Moldovei, Stanisław Chodecki [39, pp. 34-35].

Eșuarea încheierii căsătoriei cu prințesa Elisabeta și războiul ulterior dintre Moldova și Polonia pentru Pocuția în anii 1506-1509 a rezultat în reocuparea Pocuției de către forțele Coroanei polone și încheierea tratatelor de pace din 1510, conform căreia soarta provinciei era lăsată pe seama intermedierii reprezentanților regelui Ungariei, Vladislav II (1490-1516). Ziua convocării comisiei mixte moldo-polono-ungare putea fi fixată doar de către regele Ungariei, iar în cazul

absenței delegației moldovene sau polone diferendul teritorial ar fi fost arbitrat automat în folosul celeilalte țări, cu excepția cazurilor unei forțe majore [8, doc. 118, p. 262, doc. 119, p. 266].

Gestiunea tot mai strictă a graniței de nord a Țării Moldovei a fost accelerată de noile conflicte militare moldo-polone, culminând cu renunțarea de către Petru Rareș a oricăror pretenții asupra Pocuției în 1538, abandonarea tacită a problemei „donației” de pe Ceremuș de către Coroana polonă și apariția unor restricții în deținerea proprietăților private și stabilirea cu traiul în regiunile de frontieră pentru supușii moldoveni. Ulterioarele înțelegeri încheiate de Ștefan Lăcustă în 1539 [8, doc. 137, p. 290, doc. 138, pp. 290-292, doc. 139, p. 293], Iliș II Rareș în 1546 și 1547 [8, doc. 160, pp. 325-326, doc. 167, pp. 335-338] și Alexandru Lăpușeanu în 1553 [8, doc. 171, pp. 342-347, doc. 173, pp. 348-350] au reiterat apartenența Pocuției la Polonia și inalienabilitatea hotarelor existente.

Capitolul III. Frontiera de sud-est a Țării Moldovei. Geneza frontierei de sud-est al Țării Moldovei a avut loc între anii 1369-1374, când în urma crizei politice și a tendințelor centrifuge din Hoarda de Aur are loc înaintarea forțelor lituaniene și moldovene pe timpul domniei lui Lațcu spre litoralul pontic la Cetatea Albă pe contul „țării” principelui tătar Dimitrie, rezultând în distrugerea centrelor de la Orheiul Vechi și Costești către a doua jumătate a anului 1369 și dispariția oricăror amintiri a „principelui tătarilor” [10, p. 239]. Episodul convertirii lui Lațcu I la catolicism și întemeierii episcopatului de la Siret de aceeași confesiune în 1370 [18, p. 444] putea fi legat de apropierea dintre Ludovic I de Anjou și căpetenia tătară, atestată prin diploma comercială a regelui Ungariei din 22 iunie 1368 adresată brașovenilor privind privilegiul oferit negustorilor „domnului Dimitrie” [7, doc. 49, p. 90]. Cooperarea dintre Coroana angevină și emirul tătar putea rezulta atât în izolarea politico-militară a Moldovei, cât și în interferența Ungariei asupra căilor comerciale spre Marea Neagră spre dezavantajul curții de la Cracovia, provocând suportul tacit al domnului Țării Moldovei din partea Poloniei împotriva principatului lui Dimitrie.

În contextul confruntărilor dintre forțele lui Lațcu I și tătari a avut loc extinderea de scurtă durată a posesiunilor moldovene dincolo de Nistru la cetatea Cern, menționată pentru prima dată în *Lista orașelor rusești* printre așezările bulgare și volohe, între Cetatea Albă și Iași [47, p. 228]. Localizarea acestui centru reprezintă un subiect nerezolvat în cadrul istoriografiei române și ucrainene, fiind propuse mai multe variante, precum malul stâng al limanului Nistrului, în vecinătatea așezării Maiaki sau în cea a Ovidiopolului din Ucraina de astăzi. Cetatea Cern putea fi pierdută de către voievozii de la Suceava cel mai târziu către sfârșitul secolului XIV – fie după 1394, când cnezatul Podoliei a fost împărțit între Polonia și Lituania, sau după bătălia de la Vorskla din 1399, când contraatacurile tătare s-au soldat cu devastări cumplite pe teritoriile Kievului, Volâniei și Podoliei [21, p. 69].

În cadrul istoriografiei au fost formulate diferite viziuni privind statutul Cetății Albe în componența Moldovei – principalele versiuni propun existența unui „guvern” autonom în orașul de pe limanul Nistrului cu „jupanii săi și bătrânii săi” și puternice influențe genoveze sau absența unei poziții deosebite a acestui port în raporturile sale cu puterea domnească. La momentul cercetării actuale, formularea unor concluzii hotărâtoare privind gradul de autonomie al acestui port reprezintă o dificultate, deoarece asemenea episoade, precum mențiunea unui *dominus Moncastro* care negocia în 1435 cu reprezentanții Veneției deschiderea unui viceconsulat la Cetatea Albă sau conflictul dintre locuitorii Cetății Albe și coloniile genoveze din Crimeea pentru localitatea Illice din gurile Niprului pe timpul domniei lui Petru Aron, pot fi interpretate atât în favoarea, cât și în detrimentul ideii unui regim autonom deosebit acordat orașenilor Cetății Albe [30, pp. 9-10].

În ceea ce cazul dregătorilor numiți la Cetatea Albă, se observă la prima vedere un gol în mențiunile oricăror demnitari domnești numiți în zona limanului Nistrului până la 6 martie 1443, când Iurghici a fost atestat pentru prima dată în izvoarele interne în calitate de pârcălab al Cetății Albe [4, doc. 225, pp. 314-316]. În urma analizei mențiunilor celorlalți dregători cunoscuți în actele domnești emise la sfârșitul secolului XIV – prima jumătate a secolului XV în cadrul unui studiu recent [31, pp. 80-101], am reușit să identificăm numele a patru demnitari, care au deținut poziția de staroste sau căpitan între anii 1387-1439, prin metoda excluderii celorlalți pârcălabi cunoscuți cu cetățile nominalizate în hrisoave: Giula căpitanul, Mihail căpitanul, Dragoș viteazul și Giurgiu de la Frătăuți. Aflarea acestor patru funcționari în fruntea principalului port al Țării Moldovei poate explica deținerea pozițiilor de frunte ale dregătoriei de staroste între membrii Sfatului domnesc a lui Petru I Mușat, Ștefan I, Alexandru cel Bun, Iliaș I și Ștefan II pentru anii 1387-1439 prin valoarea specială a Cetății Albe din punct de vedere comercial și economic în ochii domniei.

Din mijlocul secolului XV are loc creșterea autorității domnești aici datorită amenințării expansiunii otomane în spațiul pontic. În anii domniei lui Ștefan cel Mare se observă fenomenul dublării numărului de pârcălabi responsabili pentru Cetatea Albă și ținutul înconjurător – tendință care a fost inspirată cel mai probabil de cazul cetății Chilia, care după recucerirea sa de către forțele moldovenești în 1465 a fost gestionată la fel de doi dregători [5, doc. 129, pp. 185-186]. Dacă inițial putem vorbi despre un rol special jucat de comunitățile genoveză și greacă în principalul port al Țării Moldovei de pe Marea Neagră, către începutul domniei lui Ștefan cel Mare se observă o diminuare a pozițiilor privilegiate a acestor două comunități în raport cu reprezentanții domnești.

Sectorul danubian al frontierei Țării Moldovei a fost strâns legat de problema relației dintre cetatea Chilie și Licostomo, a cărei localizare era activ discutată în cadrul istoriografiei române.

În această privință, aderăm la versiunea lui P. P. Panaitescu [16, pp. 297-303] privind existența încă din secolul XIV a două Chilii (Chilia Veche sub controlul inițial al bizantinilor și Chilia Nouă ridicată de către genovezi și numită inițial Licostomo) pe ambele maluri ale Dunării din două motive. Primul este avantajul geografic oferit de locația pe malul nordic: deși Chilia bizantină a avut o istorie mai îndelungată [12, pp. 215-216], P. P. Panaitescu sublinia că acest târg în delta Dunării rămânea „fără posibilități de dezvoltare, fără legături cu drumurile de uscat ale comerțului de postavuri și grâne” [40, p. 112]. Un alt argument reprezintă observația lui C. C. Giurescu, privind posibilitatea depozitării grânelor din hinterlandul nordic pe malul stâng al Dunării din cauza costului înalt pentru transportarea și depozitarea lor în deltă [12, pp. 218-219].

O altă problemă majoră în istoria prezenței puterii domnilor Moldovei pe Dunăre reprezintă determinarea momentului exact al începutului controlului moldovenesc asupra Chilieii. După ultimele mențiuni ale administrației genoveze la Licostomo la sfârșitul secolului XIV – începutul secolului XV, în cadrul istoriografiei române s-au înaintat trei versiuni diferite privind instalarea controlului Țării Moldovei asupra acestui port dunărean: prima ipoteză propunea trecerea Chilieii de la genovezi sub controlul Țării Românești între anii 1403-1408 și cucerirea ei mai târzie de către Alexandru cel Bun (1400-1432) între anii 1424-1426 [12, p. 221; 14, pp. 71-72, 77, 84; 16, pp. 297, 301-302, 342]; al doilea scenariu sugera aceeași trecere a Chilieii de la genovezi către munteni și ulterior către domnul Țării Moldovei, datând acest din urmă eveniment între anii 1408-1412 [26, pp. 226-227, 229-230, 232], iar al treilea – preluarea orașului dunărean de către voievodul de la Suceava direct din partea genovezilor în același interval cronologic [34, p. 1139]. Lipsa surselor documentare amplifică incertitudinile legate de soarta cetății Chilia, însă se poate afirma că aceasta era sub autoritatea Moldovei la momentul încheierii tratatului de la Lublău din 15 martie 1412.

Prezența administrației moldovenești la gurile Dunării a persistat până în 1448, când în urma înscăunării datorate intervenției trupelor ungare sub conducerea lui Csupor de Monoszló [18, p. 505], domnul Moldovei Petru II a cedat benevol Chilia în favoarea protectorului său, Iancu de Hunedoara. A doua perioadă a administrației domnești în acest oraș (1465-1484) după recucerirea ei de către forțele lui Ștefan cel Mare a fost marcată de eforturile în direcția consolidării frontierei de sud împotriva Porții otomane prin dublarea numărului de pârcălabi și mutarea deplină a Chilieii pe malul stâng al Dunării. Aceste măsuri au fost completate de edificarea unor cetăți noi de lemn și pământ la Giurgiulești, Tatarbunar, Kale și Tintiul, edificate de-a lungul Valului lui Traian de Jos [46, pp. 340, 342, 345-346], dar și de proiecția puterii militare moldovene dincolo de Dunăre în nordul Dobrogei în perioada confruntărilor militare cu forțele otomane [23, p. 317].

După 1484, Cetatea Albă și Chilia au fost reorganizate în kazale, iar delimitarea noii frontiere moldo-otomane s-a caracterizat printr-un pragmatism din partea reprezentanților Porții, care justifică și legitima propriile pretenții teritoriale față de Țara Moldovei prin apelarea la vechile hotare ale circumscripțiilor celor două porturi. Aceeași atitudine constructivă se observă și în cazurile soluționării diferitor colizii apărute în zona frontierei moldo-otomane în prima treime a secolului XVI [32, pp. 107-111]. Procesul reglementării pașnice a drepturilor domnilor moldoveni și supușilor otomani a fost succedată de criza de frontieră din anii 1538-1541, când planurile de expansiune a Porții în spațiul pruto-nistean s-au ciocnit de rezistența boierimii moldovene pe timpul domniei lui Alexandru Cornea (1540-1541). După revenirea lui Petru Rareș la domnie (1541-1546), un nou status-quo a fost creat la hotarele de sud-est ale Țării Moldovei: otomanii au renunțat la ridicarea unei cetăți la Fălciu, iar voievodul moldovean a răscumpărat 26 sate în preajma Tighinei între anii 1541-1552.

Ultima problemă majoră referitoare la noua configurație a frontierei moldo-otomane reprezintă cazul Bugeacului. În cadrul istoriografiei române s-a afirmat ideea pierderii de către Țara Moldovei a acestei regiuni după 1538 [12, pp. 287-289; 14, pp. 7-8, 188-189] și stabilirea ulterioară aici a tătarilor nogai [38, pp. 112, 123]. Ținând cont de densitatea slabă a populației Bugeacului și numărul mic de localități atestate documentar încă în epoca lui Ștefan cel Mare, este mult mai probabil scenariul absenței aici a unui control direct din partea atât a autorităților domnești, cât și a Porții, fapt confirmat indirect de axarea tuturor litigiilor precedente doar în regiunea Dunării și a Nistrului inferior. Această frontieră sud-estică a Țării Moldovei, care nu a fost colonizat și valorificat de supușii moldoveni sau otomani, nu poate fi apreciată ca un sistem de hotare moderne cu un control și prezență eficientă din partea autorității centrale, devenind în practică o „pată albă” a frontierei moldo-otomane.

Capitolul IV. Frontierele moldo-munteană și moldo-transilvăneană. Originile hotarului moldo-muntean au fost determinate de existența de scurtă durată a „culoarului” maghiar dintre curbura Carpaților și Dunărea de Jos pe timpul domniei lui Ludovic I de Anjou și de specificul raporturilor elitelor din această regiune față de tentativele consolidării controlului teritorial ale forțelor externe în secolele XIII-XV. Discuțiile în cadrul istoriografiei române privind instalarea unei prezențe a Coroanei ungare în zona viitoare frontiere moldo-muntene nu au atins un numitor comun din cauza caracterului discutabil al izvoarelor documentare cunoscute, care pot fi interpretate atât în favoarea, cât și împotriva tezei prezenței ungare (actul lui Ludovic I de Anjou din 28 iunie 1358 de garantare a accesului liber pentru comercianții brașoveni în teritoriile dintre Ialomița, Dunăre și Siret [7, doc. 39, p. 72]; privilegiul aceluiasi rege din 20 ianuarie 1368 către negustorii brașoveni privind comerțul cu țara lui „Dimitrie, principe al tătarilor” [7, doc. 49, p. 90]

și mențiunile episcopiei catolice a Milcoviei între 1332 și 1375 [6, doc. 406, p. 554; 7, doc. 22, pp. 45-47]).

Deși în cadrul istoriografiei române au fost formulate paralele cu alte cazuri de „coridoare” teritoriale medievale în Europa [41, pp. 16-18], argumentarea existenței unui control politic direct al Ungariei asupra teritoriilor date rămâne a fi destul de firavă, iar zona viitorului hotar moldo-muntean după decăderea influenței Hoardei de Aur în a doua jumătate a secolului XIV nu a cunoscut o dominație politico-militară externă stabilă. Cauzele acestui fenomen constă în specificul zonei revendicate de regii Ungariei și, mai târziu, de domnii Moldovei și Țării Românești – comunitățile românești locale erau suficient de sine stătătoare în raporturile lor cu Coroana maghiară în secolele XIII-XIV, dar care rămâneau atomizate și nu au deținut un mod de autoorganizare politică prestatală cu un centru distinct. Sfârșitul eforturilor regelui Ungariei de a-și impune autoritatea în spațiul dintre curbură Carpaților și cursul Dunării putea să aibă loc după conflictul declanșat împotriva Țării Românești și Moldovei în 1374 [17, pp. 127-128, 130], ceea ce coincide cu dispariția oricăror altor mențiuni ale episcopatului catolic al Milcoviei între anii 1375-1438 [43, pp. 289, 316].

O altă problemă a cercetării evoluției frontierei moldo-muntene reprezintă detaliile înțelegerilor privind delimitarea hotarelor dintre cele două principate extracarpatice. Textele acestor convenții nu sunt cunoscute, iar însăși existența lor reiese doar din conținutul tratatului de pace dintre Matia Corvin și Ștefan cel Mare semnat la Buda pe 15 august 1475, în care regele Ungariei stipula că „...întărim vechile hotare și obiceiuri stăpânite și avute prin voievozii înaintași de către ambii voievozi, adică de Ștefan al Moldovei și de Vlad al Țării Românești, și al doilea privilegiu al lui Alexandru și Mircea, voievozii ambelor părți” [2, doc. 146, pp. 334-336; 8, doc. 95, pp. 236-237], fiind vorba de tratatele semnate între Ștefan I și Vlad I Uzurpatorul (1395-1396), Alexandru cel Bun și Mircea cel Bătrân (1386-1418). Cu toate acestea, reprezentanții istoriografiei române au formulat două viziuni majore cu privire la configurația originală a primei frontiere dintre Moldova și Țara Românească – cea a prezenței muntene inițiale între cursurile Trotușului, Siretului și Milcovului și cea a stabilității sale pe Milcov, Putna și Siret până în 1859.

În viziunea noastră, actul semnat de Matia Corvin la Buda echivala configurația hotarelor conform celor două înțelegeri dintre Ștefan I și Vlad I, Alexandru cel Bun și Mircea cel Bătrân și prezenta intenția regelui Ungariei de a vedea aceeași situație și în cazul lui Ștefan cel Mare. Absența oricăror mențiuni a precedentelor tratate în versiunea moldovenească a tratatului semnat la Iași pe 12 iulie 1475 [2, doc. 146, pp. 330-333] este grăitoare, sugerând dezinteresul voievodului de la Suceava de a respecta dorința lui Matia Corvin și de a păstra configurația hotarului existentă la răscrucea secolelor XIV-XV. Dacă Ștefan I și Vlad I au atins o înțelegere comună în 1395, atunci

tratatul putea reconfirma hotarul existent, în contextul eșecului campaniei lui Sigismund I de Luxemburg în Moldova și stabilirii contactelor lui Vlad I cu Coroana polonă, care au rezultat în omagiul său depus regelui Poloniei în anul următor [18, p. 82]. Însă în cazul în care aceeași înțelegere a fost încheiată în 1396 pe fundalul cruciadei de la Nicopole și a intervenției voievodului Transilvaniei în Țara Românească la sfârșitul aceluiași an, care a dus la detronarea lui Vlad I [18, pp. 82-84], condițiile sale puteau fi mai favorabile pentru domnul Moldovei, care putea profita de vulnerabilitatea vecinului său pentru a muta hotarul spre sud. Diferențele între aceste două versiuni duc la rândul lor la interpretarea diferită a acțiunilor lui Mircea cel Bătrân: fie avem de a face doar cu o reconfirmare a tratatului din 1395-1396, fie voievodul muntean a mutat frontiera în favoarea sa ca recompensă pentru sprijinul acordat lui Alexandru cel Bun, fie domnul Țării Românești a urmărit doar restaurarea vechii frontiere modificate anterior de Ștefan I (eforturile sale fiind nivelate mai târziu de un alt tratat semnat pe condiții avantajoase lui Alexandru cel Bun).

Specificul social-politic regiunii dintre curbura Carpaților și Dunăre, care nu a permis Regatului Ungariei să-și consolideze autoritatea aici în secolul XIV, a avut la fel un impact major asupra modului în care voievozii Țărilor Române și-au proiectat puterea lor teritorială asupra spațiului de hotar comun pe parcursul secolului XV. Nivelul populării acestei „zone frontaliere” era suficient pentru apariția unor elite politice cu conștiință locală proprie în persoana brăilenilor, buzoienilor și râmnicenilor în estul Țării Românești și a „giosenilor” în sudul Țării Moldovei, care se vor cristaliza și vor participa tot mai activ în viața politică a celor două principate medievale în secolul XVI și, respectiv, în a doua jumătate a secolului XV. Anume aceste comunități social-politice au determinat caracterul regiunii Vrancei de „pată albă” în istoria frontierei moldo-muntene, semnalând divergențe între statutul *de jure* al teritoriului revendicat de domnii celor două țări și gradul controlului real exercitat asupra acestuia. Acest fapt se concordă cu realitățile epocii, căci, după cum remarcă M. Coman, statul medieval era din puncte de vedere cartografic „un teritoriu în care petele de culoare se învecinează cu spațiile albe, regiuni în care puterea domnească era slabă, inefficientă sau chiar nu se exercita deloc” [11, p. 211].

Conflictele militare ale lui Ștefan cel Mare cu Țara Românească, generate de eforturile domnilor moldoveni de a-și crește prezența puterii lor la hotarul moldo-muntean în prima jumătate a secolului XV și tentativa lui Radu cel Frumos de a ridica cetatea Crăciuna, au rezultat în fixarea noii linii de demarcare stabilă pe cursurile râurilor Milcov, Putna și Siret. Totodată, violența devastările aplicate de oștenii moldoveni în răsăritul Țării Românești în perioada luptelor lui Ștefan cel Mare cu domnii munteni a provocat o reacție dură din partea boierilor de margine. O. Cristea și M. Coman remarcă implicarea foarte activă a familiilor boierești în viața politică a Țării Românești doar la câteva decenii după proclamațiile lui Ștefan cel Mare adresate lor, considerând

presiunea exercitată de domnul Țării Moldovei ca un posibil factor ce a jucat în favoarea integrării regiunilor date în principatul sud-carpatic [35, pp. 34-35].

Pe de altă parte, eșecul lui Radu cel Frumos și a succesorilor săi în păstrarea autorității în regiune prin ridicarea cetății Crăciuna poate fi explicat nu doar prin victoriile militare ale voievodului de la Suceava, dar și prin absența unui sprijin local solid. Acest din urmă fapt a predeterminat, la rândul său, stăpânirea scurtă a domnilor Țării Românești asupra Crăciunei. Această cetate, care a avut un rol important în anii conflictelor lui Ștefan cel Mare cu domniile muntene, a cunoscut trei perioade de administrație moldoveană. Considerând dinamica luptelor la frontiera moldo-munteană între anii 1470-1474, este cu greu de crezut că o fortificație ridicată în tempo rapid din pământ și lemn putea să reziste mult timp, trecând în componența Moldovei până la expediția otomană din 1474. Deși acest atac a fost respins, forțele muntene puteau între timp din nou să ocupe cetatea Crăciuna, fiind izgoniți de acolo după înfrângerea otomanilor în bătălia de la Podul Înalt pe 10 ianuarie 1475. Anume acest eveniment e descris prin episodul unei noi ciocniri cu forțele loiale lui Radu cel Frumos tot la începutul anului 1475, cuceririi Crăciunei și mutării cursului Milcovului în interpolarea lui Misail Călugărul, care plasează însă eronat episodul mutării Siretului din 1471 într-un alt spațiu și diapazon cronologic, echivalând totodată cetatea Crăciuna cu târgul Putnei [29, p. 134].

Scenariul descris mai sus explică ignorarea de către Ștefan cel Mare a propunerii lui Matia Corvin în tratatul de pace din 1475 de a reveni la vechile înțelegeri privind hotarul moldo-muntean, deoarece ele veneau în contradicție cu starea reală a lucrurilor și planurile de atunci ale domnului Țării Moldovei de a se consolida la Crăciuna. A doua perioadă a prezenței moldovenești în această cetate, în fruntea căroră s-au aflat pârcălabii Vâlcea și Ivanco, a durat până la campania otomană a lui Mehmed II din 1476, când forțele domnului muntean puteau din nou să reocupe această fortăreață și să o controleze până în martie-iunie 1481, când Crăciuna este atestată doar pentru o singură dată în izvoarele muntene ca fiind sub controlul Țării Românești. În sfârșit, cu ocazia înscăunării lui Vlad Călugărul de către forțele lui Ștefan cel Mare între 23 martie și 13 iulie 1482 [18, p. 128], această fortăreață a ajuns a treia oară sub controlul domnului Țării Moldovei, numind aici în calitate de pârcălab pe Mihul, atestat documentar în hrisovul emis pe 13 mai 1484 [5, doc. 260, pp. 398-399; 29, pp. 134-135]. În acest fel, hotarul moldo-muntean a fost fixat de-a lungul cursului Milcovului, Putnei și Siretului [11, p. 221] – configurație care în linii mari s-a menținut până la Unirea Principatelor Române din 1859.

În cazul frontierei de apus a Țării Moldovei, două momente au influențat geneza și evoluția sa: specificul frontierelor montane medievale și cazul domeniilor Ciceului și Cetății de Baltă, oferite lui Ștefan cel Mare de Matia Corvin și reconfirmate de Vladislav II în 1492. Datorită

complicațiilor monitorizării Carpaților Orientali dincolo de principalele trecători montane și exploatarea economică inițial mai redusă a acestei zone, procesul delimitării hotarelor dintre Moldova și Transilvania s-a derulat mai lent decât în celelalte segmente ale frontierelor principatului est-carpatic, accelerându-se doar după primele litigii dintre domnii Moldovei și autoritățile Bistriței la sfârșitul secolului XVI. O altă cauză pentru declanșarea atât de târzie a proceselor delimitării graniței comune constă în atingerea gradului suficient de colonizare și exploatare economică a Carpaților Orientali pentru ca ele să devină în sfârșit contestate de către bistrițeni și moldoveni. Principiile de delimitare a hotarului preferate de cele două părți demonstrează că inițial din a doua jumătate a secolului XIV (dacă nu chiar mai înainte de întemeierea Țării Moldovei) frontiera moldo-transilvăneană era determinată după cumpăna râurilor importante din această zonă. În contextul tendințelor de acaparare a spațiilor montane, reprezentanții Bistriței încercau să pună sub îndoială această regulă, militând în prima jumătate a secolului XVII pentru precizarea hotarului comun de-a lungul cursului nemijlocit al râurilor contestate [9, doc. 1759, p. 890].

Cât privește feudele ardelene ale domnilor Moldovei, începutul acestei tradiții putea fi pusă de oferirea districtului Rodnei ca loc de azil pentru Petru Aron după detronarea sa în 1457 și părăsirea teritoriilor Regatului Poloniei [44, pp. 103-104]. Numărul restrâns al mențiunilor acestei localități complică determinarea exactă a momentului când Coroana maghiară s-a decis la un asemenea pas, însă, judecând după mențiunea vămii de la Rodna în 1412 și schimbarea statutului Rodnei între anii 1469-1475 cu subordonarea sa în folosul Bistriței, această decizie putea fi luată chiar de către Matia Corvin cu ocazia oferirii azilului politic lui Petru Aron în ajunul campaniei împotriva Moldovei în 1467. Executarea lui Petru Aron în 1469 coincide cu transferarea Rodnei în favoarea conducătorilor sași ai Bistriței, iar conflictele privind statutul românilor din valea Rodnei ar putea servi ca un argument indirect în favoarea acestei versiuni. Statutul Rodnei în calitate de veche reședință oferită domnilor moldoveni de regii Ungariei poate explica cum acest târg a ajuns sub stăpânirea lui Ștefan IV, după cum reiese din scrisoarea bistrițenilor către magistrația Brașovului din 23 aprilie 1521 [9, p. XL].

În urma tratatelor din 1482 dintre Matia Corvin și Ștefan cel Mare, voievodul de la Suceava a primit în calitate de loc pentru refugiu pe timpul vieții sale Cetatea de Baltă, Rodna nemaifiind pe atunci o opțiune din cauza subordonării sale Bistriței [36, pp. 101-102, 106]. Lipsa de mărturii din partea cancelariei regale despre statutul Cetății de Baltă după depunerea omagiului de către Ștefan cel Mare regelui Poloniei în 1485 lasă deschisă posibilitatea atât a confiscării sale în același an de către Matia Corvin (cu ulterioara sa reîntoarcere domnului Țării Moldovei după apropierea sa de regele Ungariei în 1489), cât și a păstrării stăpânirii moldovene aici până la dania

Ciceului cu drept viager, care a avut loc în schimbul trecerii lui Ștefan cel Mare sub suzeranitatea Ungariei în 1489 și jurământului de a sprijini succesiunea lui Ioan Corvin la tronul regal [36, pp. 99-100, 102-103]. Odată cu înscăunarea lui Vladislav II, domnul Țării Moldovei și fiul său Alexandru au primit încă un act din partea noului monarh, în care se garantau deja drepturile perpetue de stăpânire asupra Cetății de Baltă și a Ciceului, cu emiterea ulterioară a mandatului de introducere în stăpânire pe 18 aprilie 1492. Cu toate acestea, cele două domenii nu erau enclave aflate sub jurisdicția Țării Moldovei în sensul modern al cuvântului, ci stăpâniri speciale ale voievozilor de la Suceava conectate strâns cu interesele nobilimii locale.

Oportunitatea integrării mai strânse a Ciceului și Cetății de Baltă cu principatul est-carpatic a fost sesizată de Petru Rareș, care în prima sa domnie a intervenit în lupta pentru putere din Ungaria izbucnită după bătălia de la Mohács din 1526, ducând tratative concomitente între anii 1527-1528 cu Ferdinand I von Habsburg și Ioan Zápolya. Intervențiile militare ale fiului lui Ștefan cel Mare în Transilvania în anii 1529-1530 urmăreau consolidarea domeniilor ardeleni prin preluarea cetății Ungurașului și subordonarea Bistriței. Rezistența acestui oraș sas și deciziile diplomatice inoportune ale domnului Țării Moldovei în raport cu vecinii săi au dus la pierderea câștigurilor obținute de el și predecesorii săi [28, p. 48]. Tentativele lui Petru Rareș de a recupera pozițiile pierdute după 1538 nu au avut un succes major, rezultând în demolarea fortificațiilor Ciceului și Cetății de Baltă și prevestind în cele din urmă la reîntoarcerea tuturor domeniilor domnești Transilvaniei pe timpul lui Alexandru Lăpușneanu [27, p. 324].

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În urma realizării scopului și obiectivelor propuse în introducerea studiului de față, putem vorbi despre o imagine generală a procesului constituirii teritoriale a Țării Moldovei pentru intervalul cronologic a mijlocul secolului XIV – mijlocul secolului XVI. Prezentând istoria fiecărui segment de frontiere analizate în cadrul lucrării de față, putem formula următoarele concluzii:

1. În cadrul acestei perioade putem vorbi despre proliferarea tendinței spre consolidarea și delimitarea tot mai strictă a hotarelor principatului est-carpatic într-o bună parte a segmentelor analizate. Vechile configurații ale hotarelor medievale fixate în jurul cetăților și târgurilor regionale sunt treptat modificate în favoarea unor linii de demarcații mai stricte, fixate în urma câștigurilor sau pierderilor teritoriale a voievozilor de la Suceava. Această tranziție nu a fost însă omogenă pentru segmentele granițelor Țării Moldovei și nu a ajuns spre desăvârșire către mijlocul secolului XVI, cele mai mari progrese fiind înregistrate în cazul hotarului moldo-polon și cele mai slabe rezultate – în cazul frontierei moldo-transilvănene.

2. Originile problemei Pocuției și a Țării Șipenițului în raporturile dintre voievozii de la Suceava și regii Poloniei provin de la episodul obținerii acestor două regiuni de către Petru I Mușat între anii 1378-1382 de la regele Ungariei și Poloniei, Ludovic I de Anjou. Acest precedent a putut să-l influențeze mult mai târziu pe Władysław II Jagiełło să ofere în calitate de gaj Țara Haliciului în schimbul împrumutului luat de la domnul Țării Moldovei în 1388. Lipsa de mențiuni documentare a principalelor așezări din Pocuția și Țara Șipenițului complică reconstituirea desfășurării exacte a evenimentelor la frontiera de nord a Țării Moldovei pentru anii 1387-1395, unicul lucru cert fiind doar renegocierea amanetului din cauza micșorării sumei împrumutului oferit de Petru I Mușat, limitându-se doar la districtele Colomeea și Sneatân.

3. Subiectul datoriei regelui Poloniei a fost abandonat în anii următori în discursul diplomatic bilateral, în timp ce frontiera comună s-a stabilizat la hotarul dintre Pocuția și Țara Șipenițului, rămânând neschimbată din epoca lui Alexandru cel Bun și până în ultimii ani ai domniei lui Ștefan cel Mare, în pofida conflictelor sporadice moldo-polone pe parcursul secolului XV. Specificul acestei etape a fost apariția primelor tratate de hotar moldo-polon, creșterea statutului dregătorilor teritoriali de la Hotin și Țețina/Cernăuți și colaborarea acestora cu starostii poloni ai Podoliei și Pocuției în exercitarea ordinii și justiției de hotar. Agravarea relațiilor moldo-polone după 1486 și izbucnirea conflictelor pentru Pocuția au accelerat delimitarea tot mai riguroasă a hotarelor comune, micșorând gradul lor de permeabilitate prin limitarea dreptului de proprietate și strămutare a supușilor moldoveni în Țara Haliciului și Podolia și interzicerea așezării moldovenilor cu trai în Polonia fără consimțământul starostilor de margine sau a șlehtei polone.

4. Aceleași tendințe de regulare tot mai strictă se observă și pe sectoarele sudice ale hotarului Țării Moldovei cu Țara Românească și, după 1484, cu Imperiul Otoman. În primul caz, procesul formării frontierei moldo-muntene a fost puternic influențat de precedentul „culoarului” maghiar și de specificul social-politic al regiunii dintre curbura Carpaților și Dunăre, caracterizate printr-un grad înalt de independență al elitelor și populației locale în raporturile acestora cu reprezentanții statelor medievale vecine. Țara Moldovei s-a confruntat cu acest din urmă fenomen în întreaga Țară de Jos, care denota în secolul XV doar ținuturile din zona adiacentă cursului inferior al Siretului. Conflictele de frontieră au catalizat delimitările tot mai stricte a hotarului moldo-muntean pe timpurile lui Ștefan cel Mare, rezultând în integrarea mult mai strânsă a boierilor buzoieni, râmniceni și brăileni în structurile politice ale Țării Românești.

5. Frontiera de sud-est a Țării Moldovei s-a format mai întâi prin moștenirea de către Bogdan I și succesorii săi a status-quo-ului format la începutul anilor 1350 între Polonia, Ungaria, Lituania și Hoarda de Aur pe cursul mijlociu al Nistrului, iar în anii 1369-1374 forțele moldovene au extins controlul teritorial spre litoralul pontic, stabilind autoritatea domnească la Cetatea Albă și un cap de pod pe malul stâng al Nistrului la cetatea Cern pentru o perioadă scurtă. Identificarea conexiunii lui Giula căpitanul, Mihail căpitanul, Dragoș viteazul și Giurgiu de la Frătăuți cu Cetatea Albă relevă statutul deosebit al starostilor acestui port în Sfatul domnesc. Odată cu venirea lui Ștefan cel Mare la putere, autoritatea domnească la Cetatea Albă s-a consolidat datorită factorilor externi, precum căderea Constantinopolului în 1453, dependența tot mai mare a coloniilor pontice genoveze de contactele cu Țara Moldovei și creșterea importanței pârcălabilor domnești, care apar în mod regulat printre membrii Sfatului domnesc.

6. Principalele centre la gurile Dunării în secolul XIV au fost Chilia bizantină din deltă și Licostomo genovez de pe malul stâng al fluviului. Prezența administrației moldovenești aici este atestată mult mai târziu, între anii 1411-1448, încheindu-se cu înscăunarea lui Petru II și cedarea portului danubian în folosul lui Iancu de Hunedoara. A doua perioadă a administrației domnești asupra Chilie (1465-1484) s-a caracterizat prin reedificarea fortăreței pe malul stâng al Dunării și completarea sistemului defensiv cu cetățile de lemn și pământ în zona Valului lui Traian de sud și a Giurgiuleștilor, în timp ce proiecția puterii militare moldovene s-a extins în nordul Dobrogei.

7. După campania lui Baiazid al II-lea din vara anului 1484, Cetatea Albă și Chilia au fost reorganizate în kazale, iar trasarea noilor hotare în 1486 a marcat startul consolidării noii frontiere la nord de Dunăre, care a fost completat treptat cu noi firme din partea Porții și compromisuri atinse la fața locului dintre cele două părți. Campania lui Suleiman I Magnificul din 1538 a lansat însă o veritabilă criză a frontierei moldo-otomane între anii 1538-1541, când Poarta a urmărit extinderea stăpânirilor sale între Prut și Nistru. Aceste intenții au fost abandonate după

revolta antiotomană a lui Alexandru Cornea, iar Petru Rareș în a doua sa domnie a reușit să recupereze 26 sate împreună cu cetatea Cioburciului în schimbul compensațiilor financiare achitate turcilor între anii 1541-1552. Bugeacul a devenit o „pată albă” în frontiera moldo-otomană după 1538 din cauza densității slabe a populației acestei regiuni de stepă cu puține centre de reper, nefiind la acel moment colonizat și valorificat de supușii Țării Moldovei sau ai Imperiului Otoman.

8. Frontiera dintre Moldova și Transilvania trecea neschimbat prin munții Carpaților Orientali până la sfârșitul secolului XVI, când sunt atestate primele litigii dintre supușii moldoveni și sașii originari din orașul Bistrița. Domeniile Ciceului și Cetății de Baltă obținute de Ștefan cel Mare din partea regilor Ungariei la sfârșitul secolului XV nu au fost enclave aflate sub jurisdicția Țării Moldovei în sensul modern al cuvântului, ci stăpâniri personale ale voievozilor de la Suceava care rămâneau în continuare sub efectul legilor Coroanei maghiare. Politica activă a lui Petru Rareș pe direcția ardeleană între anii 1529-1530 a rezultat în stăpânirea consolidată asupra Ciceului, Cetății de Baltă, Rodnei și Ungurașului, eșuând însă în supunerea Bistriței. După pierderea tronului de către acesta în 1538, majoritatea stăpânirilor ardeleni au trecut sub controlul lui Ioan Zápolya. În a doua sa domnie Petru Rareș a reîntors feudele sale vechi de la Ciceu și Cetatea de Baltă, însă fortificațiile lor au fost demolate la solicitarea autorităților transilvănene, prevestind deciziile mai târzii ale lui Alexandru Lăpușneanu de a le retroceda Principatului Transilvaniei.

Totodată, în baza cercetării realizate pot fi formulate următoarele recomandări referitoare la subiectul constituirii teritoriale a Țării Moldovei:

1. În primul rând, limitele întâlnite la capitolul izvoarelor utilizate pot fi depășite prin extinderea varietății și numărului acestora – în această privință includerea unui număr mai mare de surse documentare otomane, transilvănene și lituaniene, precum și a izvoarelor cartografice din secolele XVI-XVIII, ar putea oferi noi indicii și detalii privind situația existentă la frontierele de est, sud-est și vest a Țării Moldovei.

2. Continuarea analizei mențiunilor și pozițiilor deținute de dregătorii teritoriali în Sfatul domnesc în secolele XV-XVI poate releva noi detalii privind statutul acestora în sistemul politic al principatului est-carpatic. Rezultatele obținute la momentul de față în cazurile Hotinului și Cetății Albe demonstrează viabilitatea unor studii similare privind ceilalți demnitari teritoriali.

3. O altă direcție în cercetarea acestei probleme poate fi crearea unor hărți ale așezărilor de margine din Țara Moldovei și regiunile învecinate. Determinarea numărului mențiunilor acestor localități poate releva noi detalii a nivelului de atenție dedicat diferitor segmente de frontieră din perspectiva puterii domnești și poate permite identificarea unei densități mai mari sau mai mici de amintiri documentare a acestora în diferite perioade cronologice.

BIBLIOGRAFIE

Colecții de documente

1. *Acta Tomiciana, Tomus Undecimus Epistolarum. Legationum. Responsorum. Actionum. et Rerum Gestarum; Serenissimi Principis Sigismundi Primi Regis Poloniae Magni Ducis Lithuaniae*, Poznań: Biblioteka Kórnicka, 1901. 355 p.
2. BOGDAN, I. *Documentele lui Ștefan cel Mare. Vol. II: Hrisoave și cărți domnești (1493-1503); Tractate, acte omagiale, solii, privilegii comerciale, salv-conducte, scrisori (1457-1503)*, București: Atelierele Grafice SOCEC & Co., 1913. XXI p. + 611 p.
3. COSTĂCHESCU, M. *Documente moldovenești înainte de Ștefan cel Mare. Vol. I. Documente interne: urice, (ispisoace), surete, regeste, traduceri (1374-1437)*, Iași: „Viața Românească” S.A., 1931. 557 p.
4. *Documenta Romaniae Historica. A. Moldova. Volumul I (1384-1448)*. Alcăt. și coord.: C. CIHODARU, I. CAPROȘU, L. ȘIMANSCHI. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1975. LV p. + 605 p.
5. *Documenta Romaniae Historica. A. Moldova. Volumul II (1449-1486)*. Alcăt. și coord.: L. ȘIMANSCHI, G. IGNAT, D. AGACHE. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1976. LVIII p. + 648 p.
6. *Documenta Romaniae Historica. C. Transilvania. Volumul XIV (1371-1375)*. Alcăt. și coord.: A. RĂDUȚIU, V. PERVAİN, S. ANDEA, L. GROSS. București: Editura Academiei Române, 2002. XLIX p. + 432 p.
7. *Documenta Romaniae Historica. D. Relații între Țările Române. Volumul I (1222-1456)*. Alcăt. și coord.: Șt. PASCU, C. CIHODARU, K. G. GÜNDISCH, D. MIOC, V. PERVAİN. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1977. 527 p.
8. EREMIA, I. *Relațiile externe ale Țării Moldovei în documente și materiale (1360-1858)*, Chișinău: Cartididact, 2020. 942 p. ISBN 978-9975-3412-9-5
9. IORGA, N. *Documente românești din archivele Bistriței: (scrisori domnești și scrisori private). Partea II*, București: Editura Librăriei Socecu & Comp., 1900. XLIX p. + 146 p.

Monografii

10. BĂTRÂNA, L., BĂTRÂNA, A. *Biserica „Sfântul Nicolae” din Rădăuți: cercetări arheologice și interpretări istorice asupra începuturilor Țării Moldovei*, Piatra Neamț: Editura Constantin Matasă, 2012. 518 p. ISBN 978-973-7777-22-5
11. COMAN, M. *Putere și teritoriu. Țara Românească medievală (secolele XIV-XVI)*, București: Polirom, 2013. 360 p. ISBN 978-973-46-3403-3
12. GIURESCU, C. C. *Târguri sau orașe și cetăți moldovene din secolul al X-lea până la mijlocul secolului al XVI-lea*, București: Editura Enciclopedică, 1997. 364 p. ISBN 973-684-143-X
13. HASDEU, B. P. *Istoria critică a românilor*, București: Universitas, 1999. 678 p. ISBN 973-601-871-7
14. IORGA, N. *Studii istorice asupra Chilie și Cetății-Albe*, București: Institutul de Arte Grafice "Carol Göbl", 1899. 418 p.

15. NISTOR, I. I. *Istoria Basarabiei*, Chișinău: Cartea moldovenească, 1991. 292 p. ISBN 5-362-00779-3
16. PANAITESCU, P. P. *Mircea cel Bătrân*, București: Tipografia „Bucovina” I.E. Torouțiu, 1944. 363 p.
17. PAPACOSTEA, Ș. *Geneza statului în evul mediu românesc. Studii critice. Ediție adăugită*, București: Ed. Corint, 1999. 294 p. ISBN 9739413633
18. REZACHEVICI, C. *Cronologia critică a domnilor din Țara Românească și Moldova: a. 1324-1881*, București: Editura Enciclopedică, 2001. 861 p. ISBN 973-45-0386-3
19. ТИМОЩУК, Б. О. *Давньоруська Буковина (X – перша половина XIV ст.)*, Київ: Наукова думка, 1982. 207 с.

Contribuții în monografii, volume, culegeri

20. BEJENARU, A. *Evoluția statutului politic al pârcălăbiei Hotinului în secolul XV. În: Latinitate, Romanitate, Românităte: Volumul conferinței științifice internaționale, Ed. a 4-a, 6–7 noiembrie 2020, Chișinău. Coord. L. ROTARU. Chișinău: CEP USM, 2021, pp. 10-20. ISBN 978-9975-3454-5-3*
21. BEJENARU, A. *Geneza hotarului nistrean al Țării Moldovei. În: Conferința științifică internațională „Latinitate, Romanitate, Românităte”, Ediția a 6-a, Chișinău, 3-5 noiembrie 2022. Coord. L. ROTARU, S. D. ȘIPOȘ. Chișinău: Lexon-Prim; Oradea: Ratio et Revelatio, 2022, pp. 60-69. ISBN 978-9975-163-66-8; ISBN 978-606-9659-77-9*
22. GRIGORAȘ, N. *Precursor al lui Mihai Viteazul. În: Petru Rareș. Coord. L. ȘIMANSCHI. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1978, pp. 85-108*
23. IOSIPESCU, R., IOSIPESCU, S. *Ștefan cel Mare și Dobrogea de nord în vremea marelui război cu Imperiul Otoman. În: Ștefan cel Mare și Sfânt. Atlet al credinței creștine: simpozion, Putna, 2004. Suceava: Mușatinii, 2004, pp. 307-322. ISBN 973-8122-77-5*
24. REZACHEVICI, C. *Din vechile legături politico-diplomatice uitate polono-române – magnații Buczacki-Jazłowiecki și Moldova în secolele XV-XVI. În: Wielowiekowe bogactwo polsko-rumuńskich związków historycznych i kulturowych/Bogăția multiseclară a legăturilor istorice și culturale polono-române, Suceava: Uniunea Polonezilor din România, 2014, pp. 69-76. ISBN 978-973-0-17455-7*
25. ЖУКОВСЬКИЙ, А. *Історія Буковини. В: Буковина - її минуле і сучасне. Париж-Філадельфія-Детройт: Зелена Буковина, 1956, с. 63-416*

Articole

26. ANDREESCU, Șt. *Note despre cetatea Chilia. În: Pontica. 1999, nr. 32, pp. 225-232*
27. BĂCILĂ, I. C. *Întinderea Moldovei. În: Buletinul Societății Regale Române de Geografie. 1916-1918, tom. XXXVII, pp. 317-332*
28. BĂCILĂ, I. C. *Hotarul de apus al Moldovei. În: Buletinul Societății Regale Române de Geografie. 1922, tom. XLI, pp. 40-67*
29. BEJENARU, A. *Considerații privind cetatea Crăciuna pe timpul domniei lui Ștefan cel Mare. În: Akademos, 2024, nr. 4 (75), pp. 130-136. ISSN 1857-0461*

30. BEJENARU, A. Raporturile dintre domnii Moldovei și orașenii Cetății Albe. În: *Studia Universitatis Moldaviae, Seria „Științe umanistice”*. 2024, nr. 4(184), pp. 3-12. ISSN 1811-2668
31. BEJENARU, A. Starosts in the Principality of Moldavia. A Case Study (1387-1439). In: *Transylvanian Review*. 2024, vol. XXXIII, no. 2, pp. 80-101
32. BELDICEANU-NĂDEJDE, N. Știri otomane privind Moldova ponto-dunăreană. În: *Anuarul Institutului de Istorie „A. D. Xenopol”*. 1992, tom. XXIX, Iași: Editura Academiei Române, pp. 85-117
33. COJOCARIU, C. „Terra Sepenicensis” și hotarul nordic al Moldovei. În: *Anuarul Institutului de Istorie „A. D. Xenopol”*. 1995, tom. XXXII, pp. 339-349
34. CONSTANTINIU, F., PAPACOSTEA, Ș. Tratatul de la Lublau (15 martie 1412) și situația internațională a Moldovei la începutul veacului al XV-lea. În: *Studii. Revista de Istorie*. 1964, vol. XIX, nr. 5, pp. 1129-1140
35. CRISTEA, O., COMAN, M. O scrisoare pierdută. Ștefan cel Mare și boierii de margine ai Țării Românești. În: *Analele Putnei*. 2013, vol. IX, nr. 1, pp. 23-52. ISSN 1841-625X
36. DIACONESCU, M. Contribuții la datarea donației Ciceului și Cetății de Baltă lui Ștefan cel Mare. În: *Analele Putnei*. 2013, vol. IX, nr. 1, pp. 91-112. ISSN 1841-625X
37. GÓRKA, O. Zagadnienie czarnomorskie w polityce polskiego średniowiecza. Część I: 1359-1450. În: *Przegląd Historyczny*. 1932-1933, vol. 30, nr. 2, pp. 325-391
38. GUBOGLU, M. Inscricția sultanului Suleyman Magnificul în urma expediției în Moldova (1538/945). În: *Studii. Revista de istorie*. 1956, vol. IX, nr. 2-3, pp. 107-123
39. NIEMCZYK, K. Chodeccy a wyprawa mołdawska z 1509 roku. În: *Balkanica Posnaniensia. Acta et studia*. 2017, vol. XXIV, pp. 31-43. ISSN 0239-4278
40. PANAITESCU, P. P. Legăturile moldo-polone în secolul XV și problema Chiliei. În: *Romanovlahica*. 1958, vol. III, pp. 95-115
41. PAPACOSTEA, Ș. Orientări și reorientări în politica externă românească: anul 1359. În: *Studii și Materiale de Istorie Medie*. 2009, tom. XXVII, pp. 9-24. ISSN 1222-4766
42. PÎNZAR, A. Țara Șipenițului și Podolia apuseană în 1395. În: *Studii și Materiale de Istorie Medie*. 2018, tom. XXXVI, pp. 233-246. ISSN 1222-4766
43. ROSETTI, R. Despre unguri și episcopiile catolice din Moldova. În: *Analele Academiei Române. Memoriile Secției Istorice*. 1905, s. II, tom. XXVII, nr. 10, pp. 247-322
44. RUSU, A. A. Ștefan cel Mare și Transilvania. Un inventar critic, date nevalorificate și interpretări noi. În: *Analele Putnei*. 2005, vol. I, nr. 2, pp. 91-122. ISSN 1841-625X
45. SPIERALSKI, Z. Z dziejów wojen polsko-mołdawskich. Sprawa pokucka do wstąpienia na tron Zygmunta I. În: *Studia i materiały do historii wojskowości*. 1965, tom. XI, partea II, pp. 62-121
46. TENTIUC, I., BUBULICI, V., AGULNICOV, S. Cetatea medievală de pământ de la Giurgiulești. Considerații preliminare. În: *Tyragetia*. 2008, vol. II [XVII], nr. 1, pp. 339-352. ISSN 1857-0240
47. ТИХОМИРОВ, М. Н. Список городов русских дальних и ближних. В: *Исторические записки*. 1952, Т. 40, с. 214-259

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI

Articole în reviste științifice

1. BEJENARU, A. Starosts in the Principality of Moldavia: A Case Study (1387–1439). În: *Transylvanian Review*. 2024, vol. XXXIII, nr. 2, pp. 80-101. ISSN 1221-1249.
2. BEJENARU, A. Problema Chilieii și Licostomo în secolele XIV-XV în istoriografia română. În: *Studia Universitatis Moldaviae, Seria „Științe umanistice”*. 2021, nr.4(144), pp. 3-8. ISSN 1811-2668.
3. BEJENARU, A. Țara Șipenițului și problema cedării sale Poloniei în 1436. În: *Akademios. Revista de știință, inovare, cultură și artă*. 2023, nr. 1(68), pp. 80-87. ISSN 1857-0461.
4. BEJENARU, A. Raporturile dintre domnii Moldovei și orașenii Cetății Albe. În: *Studia Universitatis Moldaviae, Seria „Științe umanistice”*. 2024, nr. 4(184), pp. 3-12. ISSN 1811-2668.
5. BEJENARU, A. Considerații privind cetatea Crăciuna pe timpul domniei lui Ștefan cel Mare. În: *Akademios. Revista de știință, inovare, cultură și artă*. 2023, nr. 4(75), pp. 130-136. ISSN 1857-0461.

Articole în lucrările conferințelor și altor manifestări științifice

6. BEJENARU, A. Evoluția statutului politic al pârcălăbiei Hotinului în secolul XV. În: *Latinitate, Romanitate, Românitare: Volumul conferinței științifice internaționale, Ed. a 4-a, 6–7 noiembrie 2020, Chișinău*. Coord. L. ROTARU. Chișinău: CEP USM, 2021, pp. 10-20. ISBN 978-9975-3454-5-3.
7. BEJENARU, A. Pârcălabii cetății Chilia. Un studiu de caz al carierelor dregătorilor lui Ștefan cel Mare. În: *„Latinitate, Romanitate, Românitare”: Conferința științifică internațională, Ediția a 5-a, 5-6 noiembrie 2021, Chișinău*. Coord.: L. ROTARU. Chișinău: CEP USM, 2022, pp. 127-136. ISBN 978-9975-159-60-9.
8. BEJENARU, A. Geneza hotarului nistrean al Țării Moldovei. În: *Conferința științifică internațională „Latinitate, Romanitate, Românitare”, Ediția a 6-a, Chișinău, 3-5 noiembrie 2022*. Coord. L. ROTARU, S. D. ȘIPOȘ. Chișinău: Lexon-Prim; Oradea: Ratio et Revelatio, 2022, pp. 60-69. ISBN 978-9975-163-66-8; ISBN 978-606-9659-77-9.
9. BEJENARU, A. Problema tranziției puterii politice din Bugeac în a doua jumătate a secolului al XIV-lea. În: *„Latinitate, Romanitate, Românitare”: Conferința științifică internațională, Ediția a 7-a, Chișinău, 2-4 noiembrie 2023*. Coord. I. ȘAROV [et al.]. Chișinău: Lexon-Prim; Oradea: Ratio et Revelatio, 2023, pp. 162-174. ISBN 978-9975-172-36-3 / ISBN 978-606-9659-92-2.

Alte lucrări și realizări specifice diferitor domenii științifice

10. BEJENARU, A. Manoil Grecul, Teodoryk Buczacki și implicarea lor în relațiile moldo-poloneze. În: *Analele Universității „Dunărea de Jos” din Galați. Seria 19, Istorie*. 2020, tom. XIX, pp. 23-28. ISSN 1583-7181.
11. BEJENARU, A. Problema hotarului moldo-polon din secolele XIV-XVIII în istoriografia românească. În: *Istorie locală și istorie națională în context european: (lucrările Conferinței Internaționale de Istorie "Acta Historica Civitatis Lugosiensis", Lugoj, 17-19 septembrie 2021)*. Coord.: S. ȘIPOȘ, C.-T. STAN, R. IVAȘCA, C. PATCA. Oradea: Editura Muzeului Țării Crișurilor, 2022, pp. 60-73. ISBN 978-606-8925-41-7.

Comunicări la manifestările internaționale

12. BEJENARU, A. Chilia și Licostomo în izvoarele cartografice din secolele XIV-XVI. În: *Congresul Național al Istoricilor Români. Rezumate ale comunicărilor*. Ediția a IV-a, Chișinău-Suceava, 27-31 august 2024. Coord. S. CORLĂTEANU-GRANCIUC [et al.]. Chișinău: [s.n.], 2024, p. 256. ISBN-5-36241-280-7.

Comunicări la manifestările naționale

13. BEJENARU, A. Problema hotarului moldo-muntean din secolele XIV-XV în istoriografia română. În: A. ZANOCI, ed. *Sesiunea științifică a Departamentului Istoria Românilor, Universală și Arheologie*, ediția a 7-a, 4 iunie 2021: dedicată aniversării a 10-a de la fondarea Centrului Studii interdisciplinare „Silviu Dragomir”, Chișinău-Oradea: Program. Rezumatele comunicărilor. Chișinău: CEP USM, 2021, pp. 46-47 ISBN 978-9975-152-09-9.
14. BEJENARU, A. Războiul de la Luțk din 1431 și rolul său în evoluția relațiilor moldo-polono-lituaniene. În: *Conferința „Metodologii contemporane de cercetare și evaluare. Științe umaniste”*, Chișinău, Moldova, 22-23 aprilie 2021. Comitetul de organizare: Aurelia Hanganu [et al.]. Chișinău: CEP USM, 2022, pp. 19-22. ISBN 978-9975-159-19-7.
15. BEJENARU, A. Problema Țării Șipenișului în istoriografia română și ucraineană. În: A. ZANOCI, ed. *Sesiunea științifică a Departamentului Istoria Românilor, Universală și Arheologie*, ediția a 8-a, 27 mai 2022: In memoriam Ion Niculiță (1939-2022): Program. Rezumatele comunicărilor. Chișinău: CEP USM, 2022, p. 42. ISBN 978-9975-159-41-8.
16. BEJENARU, A. Evoluția frontierei moldo-transilvane în istoriografia română. În: A. ZANOCI, ed. *Sesiunea științifică a Departamentului Istoria Românilor, Universală și Arheologie*, ediția a 9-a, 26 mai 2023: Program, rezumatele comunicărilor. Chișinău: CEP USM, 2023, pp. 53-54. ISBN 978-9975-62-524-1.

ADNOTARE

Autor: Alexandru Bejenaru.

Tema: Constituirea teritorială a Țării Moldovei (mijlocul secolului XIV – mijlocul secolului XVI). Teză de doctor în istorie, Chișinău, 2025.

Domeniul de studiu: specialitatea 611.02 – Istoria Românilor (pe perioade).

Cuvinte-cheie: Țara Moldovei, Regatul Poloniei, Uniunea polono-lituaniană, Hoarda de Aur, Republica Genoveză, Imperiul Otoman, Țara Românească, Transilvania, frontieră, hotar, dregători teritoriali.

Structura tezei: Adnotare; lista abrevierilor; introducere; 4 capitole, divizate în paragrafe; concluzii generale și recomandări; bibliografie din 414 titluri; 149 pagini text de bază; declarația privind asumarea răspunderii și CV-ul candidatului.

Scopul tezei: cercetarea procesului de formare teritorială a Țării Moldovei în mijlocul secolului XIV – mijlocul secolului XVI și gradului puterii teritoriale exercitate de domnii săi în raport cu propriile regiuni de frontieră și cu entitățile social-politice de cealaltă parte a hotarelor atât în perioadele pașnice, cât și în episoadele de crize, soldate cu litigii și conflicte între domnii Moldovei și vecinii lor pe diverse segmente de frontieră comună.

Obiectivele tezei: stabilirea succesiunii cronologice a teritoriilor, care au ajuns treptat în diferite etape sub controlul exercitat de către administrația moldovenească între mijlocul secolului XIV – mijlocul secolului XVI; caracterizarea evoluției puterii teritoriale a voievozilor de la Suceava la periferiile Țării Moldovei; determinarea gradului de influență a puterilor regionale din spațiul Europei Răsăritene și a comunităților locale asupra procesului constituirii și evoluției hotarelor Țării Moldovei; identificarea pozițiilor ocupate de dregătorii teritoriali în cadrul Sfatului domnesc pentru a determina evoluția statutului centrelor ținutale pe care aceștia le gestionau în numele voievozilor de la Suceava; precizarea locației anumitor localități amplasate în zonele de frontieră (Chilia, Licostomo, Crăciuna, Putna etc.), care au fost contestate în diferite perioade de domnii Moldovei sau de vecinii lor; determinarea apariției anumitor trăsături în raporturile bilaterale dintre Țara Moldovei și vecinii săi, care ar sugera o tranziție de la conceptul medieval al frontierei spre delimitările tot mai stricte sub formă de tratate și înțelegeri, tipice pentru hotarele statelor din epoca modernă timpurie.

Noutatea și originalitatea științifică: teza reprezintă o sinteză complexă a genezei evoluției teritoriale a Țării Moldovei de la întemeierea sa la mijlocul secolului XIV și până la stabilizarea hotarelor și zonelor frontaliere cu vecinii săi către mijlocul secolului XVI. În cadrul său au fost aduse precizări și contribuții oferite în evoluția frontierei moldo-polon (problemele bătăliei de la Plonini și a Țării Șipenițului, creșterea importanței Hotinului și a dregătorilor săi în ochii domniei, tranziția de la frontiera medievală spre modificarea hotarelor vechi a Pocuției în raporturile moldo-polone), istoria administrației domnești a Cetății Albe, problema Chilie și Licostomului, evoluția frontierei moldo-muntene și specificul frontierei montane cu Transilvania.

Rezultatele obținute: sinteza procesului constituirii teritoriale a Țării Moldovei la nivelul actual al izvoarelor documentare și narative interne și externe cunoscute și al discursului prezent în cadrul istoriografiei române, polone și ucrainene.

Semnificația teoretică: lucrarea de față a fost elaborat cu luarea în cont a domeniului studiilor frontaliere din istoriografia universală contemporană. În același timp, sunt oferite noi contribuții privind istoria zonelor frontaliere a Țării Moldovei cu vecinii săi, care pot servi ca bază teoretică în viitor pentru continuarea cercetării acestui subiect.

Valoarea aplicativă: rezultatele atinse oferă posibilitatea reconstituirii mai exacte a specificului evoluției teritoriale a Țării Moldovei în evul mediu târziu, care pot sta la baza reînnoirii cursurilor universitare și preuniversitare despre istoria medievală a Moldovei. Totodată, contribuțiile aduse pot fi aplicate în scopuri de popularizare în masă a trecutului regiunilor de frontieră a Țării Moldovei sub forme de materiale ilustrative, infografice, video etc.

Implementarea rezultatelor științifice: rezultatele teoretice și practice au fost aprobate prin publicarea a 4 articole în reviste științifice acreditate, 4 teze și 6 materiale la manifestări științifice naționale și internaționale.

ANNOTATION

Author: Alexandru Bejenaru.

Theme: Territorial constitution of the Principality of Moldavia (mid-14th - mid-16th centuries). PhD thesis in history, Chişinău, 2025.

Field of study: specialty 611.02 – History of the Romanians (by periods).

Keywords: the Principality of Moldavia, the Kingdom of Poland, Polish-Lithuanian Commonwealth, the Golden Horde, the Republic of Genova, the Ottoman Empire, the Principality of Wallachia, Transylvania, the Kingdom of Hungary, frontier, border, territorial officials.

Structure of the thesis: Annotation; list of abbreviations; introduction; 4 chapters, divided into paragraphs; general conclusions and recommendations; bibliography from 414 titles; 149 basic text pages; the statement of responsibility and the candidate's CV.

The aim of the thesis: investigating the process of territorial formation of the Principality of Moldavia in the mid-14th – mid-16th centuries and the degree of territorial power exercised by its princes over their own border regions and the socio-political entities on the other side of the frontier, both in peaceful periods and in episodes of crisis, which resulted in disputes and conflicts between the rulers of Moldavia and their neighbors in the various segments of the common frontiers.

The objectives of the thesis: to establish the chronological succession of the territories, which gradually ended up at various stages under the control of the Moldavian administration between mid-14th - mid-16th centuries; to characterize the evolution of the territorial power of the voivodes of Suceava to the peripheries of the Principality of Moldavia; to determine the degree of influence exerted by the regional powers of Eastern Europe and local communities on the process of constitution and evolution of the borders of the Principality of Moldavia; identifying the positions occupied by territorial officials within the Council of the Voivode to determine the evolution of the status of the county centers that they managed on behalf of the voivodes of Suceava; to determine the location of certain towns located in border areas (Chilia, Licostomo, Crăciuna, Putna, etc.), which were contested at different times by the Moldavian rulers or their neighbors; determining the emergence of certain features in the bilateral relations between the Principality of Moldavia and its neighbors, which would suggest a transition from the medieval concept of the frontier to the more strict delimitations in the form of treaties and agreements, typical for the borders between the states in the early modern period.

Scientific novelty and originality: the thesis represents a complex synthesis regarding the origins of the territorial evolution of the Principality of Moldavia from its foundation in the mid-14th century until the stabilization of its borders and frontier areas with its neighbors in the mid-16th century. There can be found clarifications and contributions to the evolution of the Moldavian-Polish frontier (the problems of the battle of Plonini and of the Sipei Land, the growing importance of Hotin and its dignitaries in the eyes of the ruling prince, the transition from the medieval frontier to the changes of the old borders of Pokuttia in the Moldavian-Polish relations), the history of the princely rule in Cetatea Albă, the problem of Chilia and Licostomo, the evolution of the Moldavian-Wallachian frontier and the specifics of the mountainous frontier with Transylvania.

The results obtained: synthesis of the process of territorial constitution of the Principality of Moldavia on the current level of the known internal and external documentary and narrative sources and of the present discourse in Romanian, Polish and Ukrainian historiography.

Theoretical significance: the following study has been elaborated with consideration of the field of border studies in contemporary world historiography. At the same time, new contributions on the history of the frontier areas of the Principality of Moldavia with its neighbors are provided, which can serve as a theoretical basis for further research on this topic in the future.

Application value: the accomplished results offer an opportunity to recreate more accurately the specifics of the territorial evolution of the Principality of Moldavia in the late Middle Ages, which can serve as a basis for the renewal of university and pre-university courses on the medieval history of Moldavia. At the same time, the contributions made can be applied for mass popularization of the past of the border regions of the Principality of Moldavia in the form of illustrative materials, infographics, videos, etc.

Implementation of scientific results: theoretical and practical results were approved by publishing 4 articles in accredited scientific journals, 4 thesis and 6 materials at national and international scientific events.

АННОТАЦИЯ

Автор: Александру Беженару.

Тема: Территориальное образование Молдавского княжества (середина XIV в. – середина XVI в.).
Докторская диссертация по истории, Кишинэу, 2025.

Область обучения: специальность 611.02 – История румын (по периодам).

Ключевые слова: Молдавское княжество, Королевство Польши, Польско-литовское государство, Золотая Орда, Генуэзская республика, Османская империя, Валашское княжество, Трансильвания, Королевство Венгрии, фронтир, граница, территориальные чиновники.

Структура и объем диссертации: Аннотация; список сокращений; введение; 4 главы, разделенные на параграфы; общие выводы и рекомендации; библиография из 414 названий; 149 основные текстовые страницы; сведения об ответственности и резюме кандидата.

Цель исследования: исследование процесса образования границ Молдавского княжества в середине XIV в. - середине XVI в. и степени территориальной власти его господарей по отношению к собственным пограничным регионам и социально-политическим образованиям по ту сторону границ, как в мирные периоды, так и в кризисные моменты, приводящие к спорам и конфликтам между правителями Молдовы и их соседями на различных участках общего фронта.

Задачи исследования: установление хронологической последовательности территорий, которые постепенно, на разных этапах, переходили под контроль молдавской администрации в период между серединой XIV в. – серединой XVI в.; охарактеризовать эволюцию территориальной власти воевод Сучавы на окраинах Молдавского княжества; определить степень влияния региональных восточноевропейских держав и местных сообществ на процесс формирования и эволюции границ Молдавского княжества; выявить позиции, занимаемые территориальными чиновниками в Господарском совете, с целью определения эволюции статуса центров цинутов, которыми они управляли от имени воевод из Сучавы; уточнить местоположение некоторых населенных пунктов в приграничных районах (Килия, Ликостомо, Крэчуна, Путна и др.), которые в разные периоды оспаривались молдавскими правителями или их соседями; определить появление некоторых признаков в двусторонних отношениях Молдавского княжества с его соседями, свидетельствующих о переходе от средневекового представления о фронтире ко все более строгим разграничениям в форме договоров и соглашений, характерных для границ государств раннего Нового времени.

Научная новизна и оригинальность исследования: диссертация содержит комплексный синтез истоков территориальной эволюции Молдавского княжества с момента его основания в середине XIV века и до стабилизации его границ и фронтирных областей со своими соседями в середине XVI века. В рамках данного исследования автор внес уточнения и дополнения в эволюцию молдавско-польской границы (проблемы битвы при Плонинах и Шипеницкой земли, рост значения Хотина и его наместников в глазах господарской власти, переход от средневекового пограничья к перекройке старых границ Покутья в рамках молдавско-польских отношений), историю господарской администрации в Белгороде, проблему Килии и Ликостомо, эволюцию молдавско-валашской границы и специфику горного фронта с Трансильванией.

Полученные результаты: Синтез процесса территориального оформления Молдавского княжества на основе известных внутренних и внешних документальных и повествовательных источников, а также на основе современного дискурса в румынской, польской и украинской историографии.

Теоретическая значимость исследования: данная работа была подготовлена с учетом области фронтирных исследований в современной мировой историографии. В то же время представлен новые подходы к истории пограничных районов Молдавского княжества с его соседями, которые могут послужить теоретической основой для дальнейших исследований по этой теме в будущем.

Прикладная ценность полученных результатов: Полученные результаты дают возможность более точно воссоздать специфику территориальной эволюции Молдавского княжества в позднем средневековье, что может стать основой для обновления университетских и предвуниверситетских курсов по средневековой истории Молдавии. В то же самое время, внесенный вклад может быть использован для широкой популяризации прошлого приграничных регионов Молдавского княжества в виде иллюстративных материалов, инфографик, видеороликов и пр.

Результаты исследования: теоретические и практические результаты подтверждены публикацией 4 статей в аккредитованных научных журналах, 4 резюме и 6 материалов на республиканских и международных научных мероприятиях.

BEJENARU ALEXANDRU

**CONSTITUIREA TERITORIALĂ A ȚĂRII MOLDOVEI
(MIJLOCUL SECOLULUI XIV – MIJLOCUL SECOLULUI XVI)**

SPECIALITATEA 611.02 – ISTORIA ROMÂNILOR (PE PERIOADE)

Rezumatul tezei de doctor în istorie

Aprobat spre tipar: 21 martie 2025

Hârtie offset. Tipar offset.

Coli de tipar.: 2,06

Formatul hârtiei 60x84 1/16

Tiraj 35 ex.

Comanda nr. 32/25

Centrul Editorial Poligrafic al Universității de Stat din Moldova,
str. Alexei Mateevici 60, MD-2009